

EVALUAREA PRINCIPALILOR INDICATORI DE FUNCȚIONARE A SISTEMULUI DE PENSII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Anatolii ROJCO

*Doctor, Conferențiar cercetător,
Cercetător științific coordonator,
Institutul Național de Cercetări Economice,
Republica Moldova
rojco@mail.ru*

Ecaterina HEGHEA

*Doctorandă, cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice,
Republica Moldova
adimi_86@mail.ru*

Abstract

In the Republic of Moldova, significant changes are currently being implemented in the pension norms, which have a significant impact on the functioning of the pension system. Its further modernization should take into account the consequences of these changes, in connection with which there was an objective need to assess the dynamics of the main indicators of the pension system. This is the reason for the actuality of this article. The following methods were used in the study: monographic, analogies, comparison, statistics, etc. The assessment of the number of pensioners showed that it has a downward trend. The factors influencing this process were determined. The impact of the increase in the standard retirement age on the decrease in the number of pensioners is assessed. Changes in the structure of the number of recipients of various types of pensions, as well as such indicators as the number of pensioners per 1000 people of the population and the coefficient of support for pensioners are analyzed. The factors causing the growth of the nominal and real size of the pension have been established. As a negative phenomenon, a significant differentiation in the size of pensions by their types, as well as an increased "gap" in the size of pensions by age between men and women, was assessed.

Key words: *pension system, number of pensioners and its structure, number of pensioners per 1000 people of the population, potential support ratio of pensioners, nominal and real size of the pension, indexation of pensions.*

JEL Classification: *H55, H75, J14, J26*

Articolul a fost elaborat și finanțat în cadrul Proiectului Program de Stat 20.80009.0807.29 „Perfecționarea mecanismelor de aplicare a instrumentelor inovatoare orientate spre creșterea durabilă a bunăstării populației Republicii Moldova” (2020-2023), înregistrat în Registrul de stat al proiectelor din domeniul științei și inovării din Republica Moldova.

Introducere

Asigurarea persoanelor vârstnice, a persoanelor cu dizabilități și a altor persoane inapte de muncă cu resurse materiale suficiente pentru activitatea lor vitală contribuie la rezolvarea celor mai importante obiective sociale – diminuarea inegalității sociale și reducerea sărăciei. Rezolvarea acestor probleme este principalul obiectiv al sistemului de pensii din țară. Etapa actuală de dezvoltare a sistemului de pensii, care a început la 1 ianuarie 2017, prevede modernizarea acestuia prin implementarea unor modificări semnificative în normele de pensii. Faptul dat a avut un impact semnificativ asupra funcționării sistemului de pensii, care s-a reflectat în dinamica principalelor indicatori ale acestuia.

1. Evaluarea numărului de pensionari din Republica Moldova

Numărul de pensionari. Numărul pensionarilor aflați în evidența organelor de protecție socială a populației se caracterizează printr-o tendință descendentă. Pe parcursul anilor 2017-2021 s-a înregistrat o scădere a numărului total de pensionari (cu 41,1 mii persoane, sau cu 5,7%) – *tabelul 1*. Scăderea numărului de pensionari este tipică și pentru cea mai mare categorie de pensionari – pentru limită de vârstă (cu 12,0 mii persoane, sau 2,3%). Este de remarcat faptul, că în perioada anterioară a crescut atât numărul total de pensionari, cât și numărul pensionarilor pentru limită de vârstă. Chiar și în cea mai mare parte a anului 2017, această creștere a continuat, ajungând la 1 octombrie la 718 285 de persoane (numărul total de pensionari) și 536 513 persoane (numărul pensionarilor pentru limită de

vârstă). Cu toate acestea, până la sfârșitul anului, numărul total al pensionarilor a scăzut la 716 015 persoane (cu 0,3%), iar numărul pensionarilor pentru limită de vârstă – până la 532 976 persoane (cu 0,7%).

Acest lucru se datorează faptului, că la 1 iulie 2017, vârsta de pensionare pentru bărbați a fost majorată cu 4 luni (constituind 62 ani și 4 luni), iar pentru femei – cu 6 luni (constituind 59 ani și 6 luni). Ulterior, creșterea anuală (la 1 iulie) a vârstei de pensionare pentru bărbați cu 4 luni și pentru femei cu 6 luni a dus la aceea că de la 1 iulie 2019, vârsta de pensionare pentru bărbați a fost de 63 ani, iar pentru femei – 59 ani și 6 luni. Astfel, vârsta standard de pensionare de 63 de ani bărbații au atins deja în anul 2019, în timp ce femeile urmau să o atingă doar în anii următori.

Tabelul 1. Numărul pensionarilor aflați în evidența Casei Naționale de Asigurări Sociale (la sfârșitul anului), persoane

	2017	2018	2019	2020	2021	2021 în % față de 2017
Pensionari – total inclusiv:	716015	703899	696011	686251	674948	94,3
pentru limită de vârstă	532976	526651	524451	522821	520927	97,7
de dizabilitate	128549	125116	122896	119015	110856	86,2
de urmaș	12964	12020	11263	10988	11424	88,1
pentru vechime în muncă	67	59	56	50	32	47,8
angajați din aviația civilă	598	560	543	523	476	79,6
participanți la lichidarea avariei de la Cernobîl	1802	1749	1695	1646	1589	88,2
militari în termen	794	788	753	731	710	89,4
angajați din domeniul culturii	27	29	30	32	33	122,2
pentru limită de vârstă în cazul pensiilor anticipate	8377	7565	5364	2105	1343	16,0
alte categorii de pensionari	29861	29362	28960	28340	27558	92,3

Sursă: Calculat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Modificarea anuală a numărului de pensionari este determinată de raportul dintre numărul pensionarilor decedați și al pensionarilor „noi” (abia ieșiți la pensie). În Republica Moldova, modificarea vârstei de pensionare și așa-numitul efect de cohortă au avut un impact direct asupra dinamicii numărului de pensionari „noi”.

Creșterea treptată a vârstei de pensionare pentru bărbați și femei în fiecare an calendaristic a redus numărul pensionarilor pentru limită de vârstă (cea mai mare categorie de pensionari). Aceasta se datorează faptului, că dacă nu ar exista o creștere a vârstei de pensionare, atunci pensia ar primi toate persoanele, care ar fi împlinit vârsta de pensionare stabilită anterior. Cu toate acestea, noua vârstă de pensionare a fost majorată anual cu 4 luni pentru bărbați și cu 6 luni pentru femei și, prin urmare, doar acei cetățeni a căror vârstă era mai mare decât vârsta anterioară de pensionare au primit dreptul la pensie.

Efectul de cohortă se manifestă prin influența asupra numărului de noi pensionari a modificării numărului cohortelor de vârstă și gen ale populației în vârstă de pensionare. În Republica Moldova, acest fenomen se caracterizează prin faptul, că în perioada 2017-2021 s-a înregistrat o scădere a numărului de femei în vârstele de pensionare stabilite. Astfel, în anul 2017 numărul femeilor în vârstă de 57 de ani a scăzut cu 3,2%, în a.2018 și a.2019 numărul femeilor în vârstă de 58 de ani a scăzut respectiv cu 3,1% și 2,8%, în a.2020 numărul femeilor în vârstă de 59 de ani a scăzut cu 6,1%. La bărbați, scăderea numărului în vârstele de pensionare stabilite s-a produs într-un ritm mai lent, de altfel, numărul acestora în vârstă de 63 de ani la sfârșitul anului 2019, comparativ cu începutul acestuia, chiar a crescut cu 2,8%. Tendința de creștere a numărului de bărbați în vârstă de 63 de ani s-a menținut și în anii următori.

Consecința acestor două procese – a creșterii vârstei de pensionare și modificării numărului de bărbați și femei în vârstele de pensionare stabilite – a fost dinamica multidirecțională a numărului de pensionari bărbați și femei. Pentru bărbați, creșterea treptată a vârstei de pensionare a condus la faptul, că de la 1 iulie 2019 aceasta a fost stabilită la 63 de ani și acesta fiind principalul motiv pentru scăderea numărului de pensionari bărbați în perioada anilor 2017-2019. Dacă la începutul anului 2017 numărul lor era de 157,3 mii, atunci până la sfârșitul anului acesta a scăzut la 156,9 mii, adică cu 0,4 mii. Această tendință a continuat pe tot parcursul anilor 2018-2019, drept urmare,

până la sfârșitul anului 2019, numărul pensionarilor bărbați a scăzut la 154,5 mii. Ulterior, vârsta de pensionare pentru bărbați a rămas neschimbată, drept urmare, până la sfârșitul anului 2020, numărul pensionarilor bărbați a crescut la 157,7 mii, sau cu 3,2 mii. În general, de la sfârșitul anului 2017 până la sfârșitul anului 2020 numărul pensionarilor bărbați a crescut de la 156,9 mii la 157,7 mii, adică cu 0,8 mii sau 0,5% (*figura 1*).

Pentru femei, procesul neconținut de creștere treptată a vârstei de pensionare a coincis cu o scădere a numărului de femei în vârstele de pensionare stabilite. Ca urmare, de la sfârșitul anului 2017 până la sfârșitul a.2020, numărul pensionarilor femei a scăzut de la 376,1 mii la 365,1 mii, adică cu 11,0 mii, sau 2,9%. Scăderea numărului de pensionari femei a fost factorul determinant în scăderea numărului total de pensionari după limită de vârstă. Pentru anii 2017-2020 numărul total al pensionarilor pentru limită de vârstă a scăzut cu 10,2 mii, în timp ce numărul pensionarilor femei a scăzut cu 11,0 mii, iar numărul pensionarilor bărbați a crescut cu 0,8 mii.

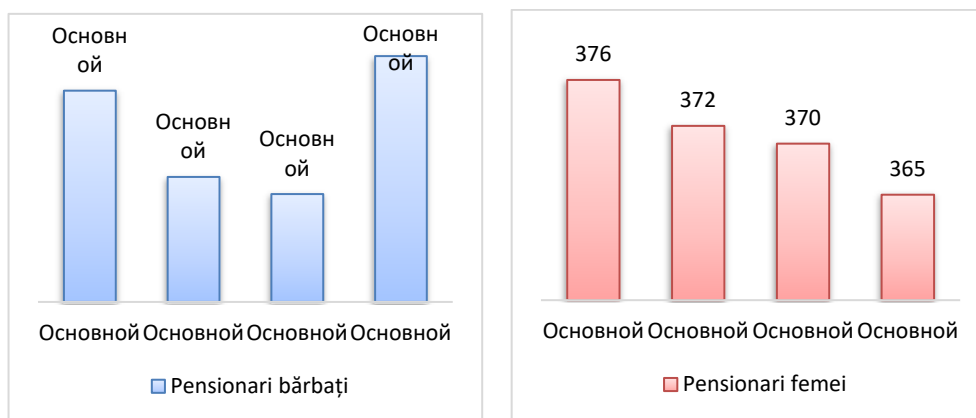

Figura 1. Numărul pensionarilor pentru limită de vârstă (bărbați și femei), la sfârșitul anului, mii persoane

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Dinamica numărului de pensionari este inegală pentru beneficiarii diferitor categorii de pensii. Pe fundalul unei reduceri a numărului total de pensionari (pentru anii 2017-2021 – cu 5,7%), numărul beneficiarilor de pensii pentru limită de vârstă a scăzut cu 2,3% (Tabelul 1). Au existat, de

asemenea, unele schimbări în raportul dintre numărul de pensionari pentru limită de vârstă ocupați înainte de pensionare în sectoarele agricol și non-agricol ale economiei. Pentru anii 2017-2020 numărul pensionarilor ocupați înainte de pensionare în sectorul agricol a scăzut de la 190,0 mii la 170,0 mii, și anume cu 20,0 mii (sau cu 10,5%), iar cei ocupați în sectorul non-agricol au crescut de la 343,0 mii la 352,8 mii, adică cu 9,8 mii (cu 2,9%). Astfel, ponderea pensionarilor agrarieni în numărul total de pensionari pentru limită de vârstă, care a constituit 35,6% în a.2017, a scăzut la 32,5% – în anul 2021. Și, invers, a crescut ponderea pensionarilor ocupați înainte de pensionare în sectorul non-agricol de la 64,4% la 67,5% (*figura 2*). Într-o măsură mare, aceasta se datorează faptului că multe dintre persoanele angajate în sectorul agricol, care au împlinit vârsta de pensionare, nu au putut obține dreptul la pensie pentru limită de vârstă din cauza lipsei stagiului de cotizare minim necesar (15 ani).

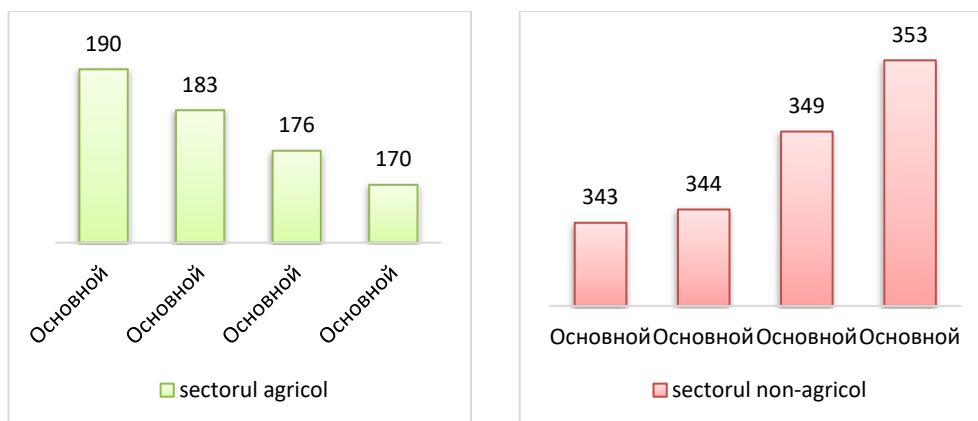

Figura 2. Numărul de pensionari pentru limită de vârstă (sectoarele agricol și non-agricol), la sfârșitul anului, mii persoane

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Numărul pensionarilor, care au primit dreptul la pensie anticipată a scăzut semnificativ. Dacă în anul 2017 s-au pensionat anticipat 8377 de persoane, atunci în a. 2021 – 1343 de persoane (o scădere cu 84%). O scădere atât de semnificativă a numărului de beneficiari ai pensiei anticipate se datorează faptului, că aceasta a fost acordată doar în perioada anilor 2017-

2018. De la 1 ianuarie 2019, nu se mai acorda dreptul la pensionare anticipată. Motivul pentru care au fost condițiile nejustificate pe deplin de acordare a pensiei anticipate: stagiul de cotizare de 34 de ani și împlinirea vârstei de 60 de ani pentru bărbați și femei. De remarcat, că de la 1 ianuarie 2017, vârsta de pensionare a fost stabilită la 62 de ani pentru bărbați și 57 de ani pentru femei. Astfel, femeile nu puteau folosi dreptul la pensie anticipată pentru limită de vârstă (deoarece la această vârstă ele deja au exercitat dreptul la pensie în condiții generale), iar pentru bărbați acest drept era acordat persoanelor cu un stagiul de cotizare mare, care depășea 34 de ani.

Totuși, persoanele care au obținut deja dreptul la pensia anticipată, o primeau și în anii următori. Scăderea numărului de beneficiari ai pensiei anticipate are la bază două motive. Pe de o parte, cauza naturală (decesul pensionarilor) și absența unor „noi” beneficiari ai pensiei anticipate. Pe de altă parte, pensionarii, beneficiari de pensii anticipate, au început să atingă treptat vârsta standard de pensionare, necesară pentru acordarea unei pensii pentru limită de vârstă în condiții generale. Pentru unii dintre ei, stabilirea unei pensii pentru limită de vârstă pe bază generală a fost mai profitabilă decât primirea unei pensii anticipate și, prin urmare, au început să refuze pensia anticipată și să „treacă” la o pensie pentru limită de vârstă în condiții generale. De menționat, că de la 1 ianuarie 2022 a fost reintrodusă pensia anticipată. Cu toate acestea, dreptul de stabilirea a acesteia era legat doar de duratele de participare la plata contribuțiilor de asigurări. Pentru bărbați, această durată a fost de 39 de ani (cu 5 ani mai mult decât stagiul standard de cotizare – 34 de ani), pentru femei – 37 de ani (cu 3 ani mai mult).

Odată cu scăderea numărului de pensionari pentru limită de vârstă, a scăzut și numărul beneficiarilor de alte categorii de pensii. Pentru anii 2017-2021 numărul beneficiarilor pensiei de urmaș a scăzut cu 11,9%, iar numărul pensionarilor de dizabilitate – cu 13,8%. Numărul celorlalte categorii de pensionari a scăzut semnificativ. În anul 2021, numărul participanților la lichidarea avariei de la Cernobîl a constituit 88,2% din nivelul anului 2017, numărul pensionarilor pentru vechime în muncă – 47,8%, numărul pensionarilor din rândul militarilor în termen – 89,4%.

Ratele inegale de scădere a numărului de beneficiari ai diferitelor categorii de pensii au condus la modificări în structura numărului total de pensionari (figura 3).

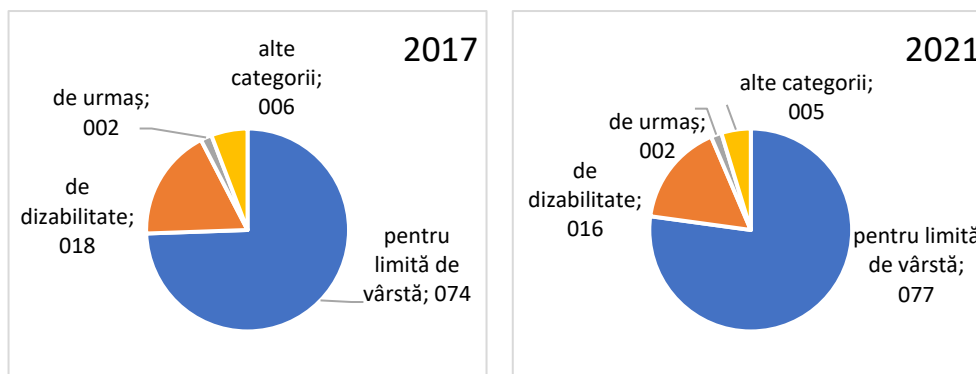

Figura 3. Structura numărului beneficiarilor de pensii în Republica Moldova, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Cei mai numeroși sunt beneficiarii pensiei pentru limită de vârstă: pentru anii 2017-2021 ponderea acestora în numărul total de pensionari a crescut de la 74,44% la 77,18%, sau cu 2,74 p.p. Totodată, a scăzut ponderea beneficiarilor de pensii de dizabilitate în structura numărului total de pensionari. Pentru anii 2017-2021 numărul acestora a scăzut de la 17,95% la 16,44%, sau cu 1,55 p.p. În ceea ce privește beneficiarii de pensii de urmaș, ponderea acestora în numărul total de pensionari a scăzut de la 1,81% la 1,69%, sau cu 0,12 p.p.

Scăderea numărului total de pensionari din Republica Moldova a avut loc pe fundalul scăderii efectivului populației totale. Pentru anii 2017-2021 populația țării (la începutul anului) a scăzut de la 2779,9 mii persoane la 2597,1 mii persoane, sau cu 6,6%. În această perioadă, numărul pensionarilor a scăzut cu doar 0,7% (tabelul 2). Numărul pensionarilor a avut însă o tendință de scădere doar de la începutul anului 2018, în timp ce pe parcursul anului 2017 numărul pensionarilor a crescut cu 3,6%. Ca urmare, numărul pensionarilor la 1000 de locuitori, care se ridica la 249 de persoane la începutul anului 2017, a crescut la începutul anului 2018 la 262 de persoane. În anii următori, scăderea numărului populației a depășit ritmul de scădere a numărului de pensionari. Ca urmare, numărul pensionarilor la 1000 de locuitori, creștea și a constituit 264 de persoane la începutul anului 2021. Cu toate acestea, în Republica Moldova situația în acest domeniu este mai bună

decât în unele țări. Deci în România, numărul pensionarilor la 1000 de locuitori era de 266 de persoane, în Ucraina – 268 de persoane, iar în Rusia – 312 de persoane.

**Tabelul 2. Numărul de pensionari la 1000 de locuitori
(la începutul anului)**

	2017	2018	2019	2020	2021	2021 în % față de 2017
Republica Moldova						
Populație, mii pers. ¹⁾	2779,9	2730,4	2686,0	2643,9	2597,1	93,4
Pensionari, mii pers.	691,2	716,0	703,9	696,0	686,2	99,3
Numărul pensionarilor la 1000 locuitori	249	262	262	263	264	-
România						
Populație, mii pers. ²⁾	19592,9	19483,8	19375,8	19261,7	...	98,3 ³⁾
Pensionari, mii pers. ²⁾	5228	5207	5157	5128	...	98,1 ³⁾
Numărul pensionarilor la 1000 locuitori	267	267	266	266	...	-
Rusia						
Populație, mii pers. ⁴⁾	146842,4	146830,6	146764,7	146459,8	146171,0	99,5
Pensionari, mii pers.	45709	46070	46480	46198	45637	99,8
Numărul pensionarilor la 1000 locuitori	311	314	317	315	312	-
Ucraina						
Populație, mii pers. ⁵⁾	42584	42386	42154	41902	41589	97,7

	2017	2018	2019	2020	2021	2021 în % față de 2017
Pensionari, mii pers.	11956	11725	11470	11335	11131	93,1
Numărul pensionarilor la 1000 locuitori	281	277	272	270	268	-

¹⁾ Populația cu reședință obișnuită;

²⁾ Populația reședință (stabilă), la 1 iulie

³⁾ a.2020 în % față de a.2017

⁴⁾ Populație stabilă

⁵⁾ Populație prezentă

Sursa: Calculat de autori în baza datelor: statbank.statistica.md; www.insse.ro; www.gks.ru; www.ukrstat.ua

Raportul dintre numărul de pensionari și efectivul total al populației caracterizează doar condițiile generale în baza cărora funcționează sistemul de pensii din țară. Cea mai completă idee a gradului de stabilitate a sistemului de pensii bazat pe principiul solidarității este dată de *raportul potențial de sprijin al pensionarilor*, calculat ca raport dintre numărul de angajați și numărul de pensionari. Cu cât mai mulți angajați în economie revin la numărul de pensionari, cu atât sistemul de pensii este mai stabil financiar.

Cu toate acestea, raportul potențial de sprijin al pensionarilor nu oferă o imagine completă a stabilității funcționării sistemului de pensii. Aceasta se datorează faptului, că populația ocupată include atât angajați, cât și persoane, care desfășoară activitate individuală (persoane fizice – proprietari și chiriași de terenuri agricole, întreprinzători individuali, avocați, notari, deținători de patente de întreprinzători), o parte semnificativă dintre care lucrează în condițiile angajării informale (în anul 2020 numărul persoanelor ocupate informal a fost de 186,7 mii persoane, sau 22,4% din totalul angajaților). Lucrătorii angajați în mod informal fie nu participă la finanțarea sistemului de pensii, fie plătesc contribuțiile de asigurări doar dintr-o parte a câștigului său.

Prin urmare, este rațional să se țină cont doar de acei angajați, care sunt asigurați în sistemul asigurărilor sociale de stat. Anume ei achită

contribuțiile individuale de asigurări, iar în favoarea unora dintre ei (angajați) angajatorii plătesc contribuții de asigurări la bugetul asigurărilor sociale de stat. În acest sens, raportul potențial de sprijin al pensionarilor se calculează ca raport dintre numărul de angajați asigurați și numărul de pensionari.

În Republica Moldova, numărul angajaților asigurați în perioada anilor 2017-2019 creștea din an în an (pentru anii 2017-2019 această creștere a fost de 2,4%), însă, în aa.2020-2021 această tendință s-a inversat (motivul principal fiind scăderea numărului de angajați). Pe fundalul scăderii numărului de pensionari (pentru aa.2017-2021 – cu 5,7%), aceasta a dus la o creștere a raportului potențial de sprijin al pensionarilor. Numărul persoanelor asigurate la 100 de pensionari a crescut de la 126 de persoane în a.2017 până la 132 de persoane – în a.2019 și a scăzut la 131 de persoane în a.2020 (Tabelul 3).

Tabelul 3. Raportul potențial de sprijin al pensionarilor din Republica Moldova, aa.2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021	2021 în % față de 2017
Pensionari – total (la sfârșitul anului), mii persoane	716,0	703,9	696,0	686,2	674,9	94,3
Persoane asigurate în sistemul public de asigurări sociale, mii pers.	899,2	911,1	921,1	900,6	...	...
raportul potențial de sprijin al pensionarilor (numărul persoanelor asigurate la 100 de pensionari), persoane	126	129	132	131	...	...

Sursa: Calculat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Rezumând cele de mai sus, remarcăm prezența a cel puțin două grupe principale de motive, care determină agravarea problemelor în funcționarea sistemului de pensii al Republicii Moldova.

Prima dintre ele este de natură demografică și este asociată cu tendința de îmbătrânire a populației și, ca urmare, cu o creștere a ponderii pensionarilor în populația țării. Această tendință demografică negativă

reprezintă o provocare strategică pe termen lung pentru sistemul de pensii solidar al Republicii Moldova, întrucât situația demografică din țară nu va face decât să se înrăutățească în viitor. Rezultatul acestei tendințe va fi o creștere semnificativă a cheltuielilor pentru plata pensiilor. Al doilea grup de motive nu este de natură demografică, ci economică și se referă la raportul dintre numărul plătitorilor contribuțiilor de asigurări și numărul pensionarilor. Înrăutățirea acestui raport a sporit semnificativ impactul negativ al factorului demografic.

Aceste motive împiedică dezvoltarea continuă a sistemelor de pensii bazate pe principiul solidarității între generații.

Responsabilitatea solidară a generațiilor rezolvă efectiv problema asigurării cu pensii în condiții demografice favorabile (reproducerea simplă sau extinsă a populației), de creștere stabilă a nivelului remunerării muncii și absenței unor modificări semnificative și pe termen lung în ponderea populației ocupate. Dacă populația îmbătrânește, iar creșterea economică nu este însoțită de o creștere a numărului de plătitori ai contribuțiilor de asigurări, apare problema insuficienței resurselor financiare pentru plata pensiilor viitorilor pensionari.

Rezultatele acestor tendințe nu au putut să nu afecteze nivelul asigurării cu pensii a populației Republicii Moldova. Pentru compensarea acestor fenomene negative au fost întreprinse măsuri care au asigurat în perioada anilor 2017-2021 o creștere a mărimilor medii a tuturor categoriilor de pensii.

2. Evaluarea mărimii medii a pensiei din Republica Moldova

Mărimea medie a pensiei. Creșterea mărimii pensiei s-a produs sub influența diversilor factori. Primul dintre ei este mărimea pensiilor nou numite într-o creștere anuală. Al doilea factor este o creștere semnificativă a mărimii pensiilor pentru limită de vârstă, ca urmare a recalculării acestora pentru persoanele, care continuă să lucreze și să plătească contribuțiile de asigurări după ce li s-a acordat pensia. Al treilea factor este realizarea indexării anuale a pensiilor, al cărei mecanism a fost modificat în anul 2017. Anterior, coeficientul de indexare constituia valoarea medie dintre creșterea medie anuală a Indicilor prețurilor de consum (IPC) și creșterea anuală a salariului mediu pe țară pentru anul precedent. Acum, coeficientul de indexare

a fost stabilit în conformitate cu creșterea anuală a IPC pe țară pentru anul precedent.

În anul 2020, pensiile au început să fie indexate de două ori. La 1 aprilie, coeficientul de indexare a fost calculat reieșind din creșterea medie anuală a inflației din ultimii 3 ani (coeficientul de indexare a fost de 4,83%), iar la 1 octombrie, pe baza ratei inflației înregistrate în primul semestru al anului 2020 (1,03%). În a.2021, pensiile au fost indexate o singură dată – la 1 octombrie cu 3,86%.

Acest lucru se datorează faptului că la 1 aprilie nu existau motive de indexare, întrucât în a doua jumătate a anului 2020 rata inflației, pe baza căreia se calculează coeficientul de indexare, a fost negativă.

În anul 2022, conform modificărilor în legislația pensiilor, indexarea pensiilor a fost efectuată în conformitate cu rata inflației din decembrie 2021 față de decembrie a anului precedent (conform datelor Biroului Național de Statistică (BNS), aceasta a fost de 13,94%). În plus, la mărimea pensiei indexate a fost adăugată o sumă fixă. Aceasta a fost calculată prin înmulțirea creșterii de 50% a PIB-ului din anul precedent cu mărimea pensiei medii în a.2021.

Efectul acestor factori a avut un impact pozitiv asupra dinamicii mărimilor pensiilor medii. Cea mai mare creștere a mărimii pensiei nominale medii lunare a avut loc în a.2021, când s-a înregistrat o creștere a pensiilor cu 22,5% față de anul precedent (*tabelul 4*). Factorii determinanți fiind creșterea mărimii pensiilor nou stabilite și recalulate. Coeficientul de indexare utilizat în a.2021 (3,86%) a jucat un rol mai mic decât în anul precedent, în care pensiile au fost indexate de două ori, iar valoarea totală a coeficientului de indexare a fost mai mare (5,86%). În același timp, comparativ cu anul precedent, prețurile medii de consum au crescut cu 5,11%. Ca urmare, în a.2021, conținutul real al pensiei medii a crescut cu 16,5% față de anul precedent.

Pentru aa.2017-2021 mărimea nominală medie lunară a pensiei a crescut de la 1527,87 lei la 2578,46 lei, sau cu 68,8%.

Însă, în această perioadă, prețurile la bunurile și serviciile de consum au crescut în medie cu 17,84%. Faptul care a condus la o creștere a mărimii pensiei reale medii lunare pentru aa.2017-2021 cu 43,2%.

**Tabelul 4. Mărimea reală și nominală medie lunară a pensiei din
 Republica Moldova, lei**

	2017	2018	2019	2020	2021
Pensia nominală (la sfârșitul anului), lei	1527,87	1709,21	1901,14	2104,50	2578,46
În % față de anul precedent	-	111,9	111,2	110,7	122,5
IPC în % față de anul precedent	-	103,05	104,84	103,77	105,11
Pensia reală în % față de anul precedent	-	108,6	106,1	106,7	116,5
Pensia nominală în % față de a. 2017	100,0	111,9	124,4	137,7	168,8
IPC în % față de a.2017	100,0	103,05	108,04	112,11	117,84
Pensia reală în % față de a.2017	100,0	108,6	115,1	122,8	143,2

Sursa: Calculat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

În ciuda acestor tendințe pozitive, pensionarii din Republica Moldova se află într-o situație financiară semnificativ mai nefavorabilă decât beneficiarii de pensii din alte țări. În a.2021, mărimea medie a pensiei, recalculată în dolari SUA la cursul de schimb oficial al BNM, a fost de 145,4 dolari, în timp ce în Belarus a fost de 178 dolari (cu 22,4% mai mult decât în Republica Moldova), în Rusia – 205 dolari (cu 41,0% mai mult), în Azerbaidjan – 218 dolari (cu 49,9% mai mult). În România, mărimea medie a pensiei, recalculată în dolari SUA la cursul oficial al Băncii Naționale a României (BNR), a fost de 353,4 dolari (a.2020), adică de 2,9 ori mai mare decât în Republica Moldova. În același timp, „decalajul” în mărimea pensiilor (echivalentul în dolari) dintre România și Moldova s-a micșorat oarecum (în a.2017 a fost de 3,1 ori).

La un nivel relativ scăzut al pensiei medii pe țară, există o diferențiere semnificativă a mărimii pensiilor după categoriile lor. La sfârșitul anului 2021, mărimea pensiei medii lunare pentru vechimea în muncă a constituit 1118,38 lei (43,4% din pensia medie pe țară), pensia unor categorii de angajați din domeniul culturii – 1724,49 lei (66,9%), de dizabilitate – 1736,91 lei (67,4%), de urmaș – 1848,46 lei (71,7%), pensia pentru militari în termen – 1897,13 lei (73,6%). În schimb, pensia medie lunară a unor categorii de

angajați din aviația civilă a ajuns la 10946,02 lei (ceea ce este de 4,2 ori mai mare decât media națională), altor categorii de pensionari (procurori, judecători, deputați, foști membri ai Guvernului, primari și membri ai consiliilor raionale, lucrătorilor vamali) – 5704,91 lei (de 2,2 ori mai mare) (figura 4).

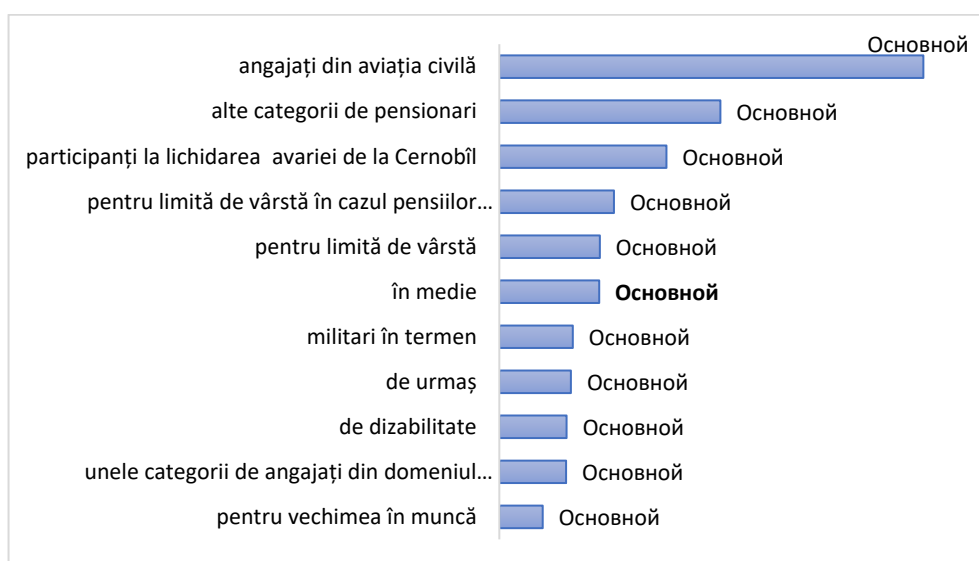

Figura 4. Mărimea medie lunară a diferitor categorii de beneficiari de pensii (la sfârșitul anului 2021), lei

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

„Decalajul” crescut între mărimile pensiilor pentru limită de vârstă între bărbați și femei, precum și între foștii lucrători din sectoarele non-agricol și agricol, trebuie examinat drept un fenomen negativ. Acest lucru s-a datorat unor rate mai mari de creștere a pensiei medii pentru bărbați (comparativ cu femeile) și non-agrarieri (comparativ cu agrarii).

Pentru aa.2017-2020 pensia medie pentru limită de vârstă la bărbați a crescut de la 1682,4 lei la 2409,2 lei, sau cu 43,2%, iar pentru femei – de la 1362,8 lei la 1919,9 lei, sau cu 40,9% (figura 5). Drept urmare, dacă în a.2017 mărimea pensiei bărbaților era mai mare decât a femeilor cu 319,6 lei, sau 23,4%, atunci în a.2020 era cu 489,3 lei, sau 25,5%. În această perioadă,

pensia medie pentru limită de vârstă pentru angajații din sectorul non-agricol a crescut de la 1594,2 lei la 2330,4 lei, sau cu 46,2%, iar pentru angajații sectorului agricol – de la 1208,8 lei la 1522,2 lei, sau 25,9%). În consecință, dacă în a.2017 pensia non-agrarilor a fost mai mare decât cea a agrarilor cu 385,4 lei, sau 31,9%, atunci în a.2020 – cu 808,2 lei, sau 53,1%.

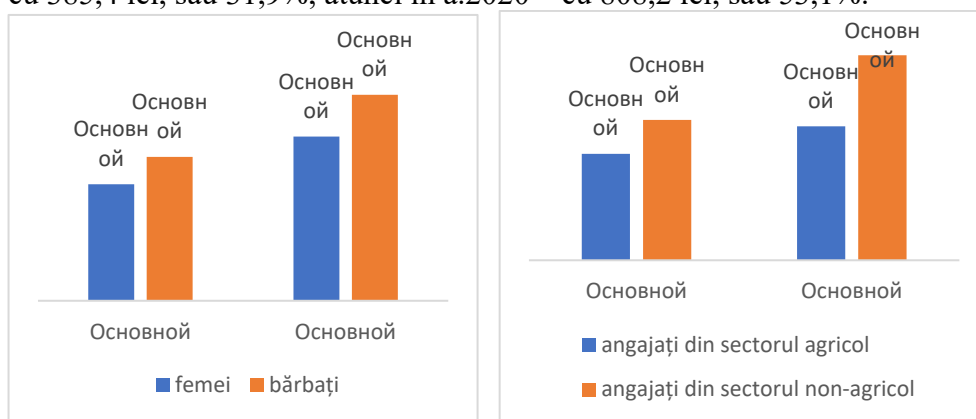

Figura 5. Mărimea medie lunară a pensiei pentru limită de vârstă în profil „femei-bărbați” și „angajați din sectorul agricol – angajați din sectorul non-agricol”, aa.2017-2020, lei

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

În Republica Moldova, există o tendință clară de creștere a mărimii pensiei minime pentru limită de vârstă. Acest lucru a fost favorizat de modificările în legislația privind pensiile, menite să îmbunătățească asigurarea cu pensii pentru persoanele asigurate. La sfârșitul anului 2021, mărimea pensiei minime pentru limită de vârstă era de 2000 de lei. Comparativ cu anul 2017, pensia minimă a crescut de 2,1 ori, în timp ce mărimea medie a pensiei pentru limită de vârstă a crescut cu 78,1%. Aceasta a dus la o micșorare a „decalajului” dintre mărimile medie și minimă a pensiilor. Dacă în a.2017 pensia minimă pentru limită de vârstă era de 66,0% din nivelul mediu al pensiei, atunci în a.2021 – 77,1%.

Concluzii

Astfel, în ultimii ani, nivelul asigurării cu pensii în Republica Moldova a crescut semnificativ, deși cedează unor alte state. Cu toate acestea,

problema principală a sistemului de pensii din țară este eficiența sa scăzută și insuficiența pregătirii de a rezista provocărilor demografice și economice pe termen lung.

Referințe bibliografice

- [1]. Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova. Vârșnicii în Republica Moldova în anul 2020, <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7137>
- [2]. Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, Banca de date statistice Moldova, Statistica socială, Protecția socială, Pensionari pentru limita de vîrșta, după sectorul economic, sexe și în profil teritorial, la 1 ianuarie, 2013-2021, https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__09%20PRO/PRO011100reg.px/
- [3]. Institutul Național de Statistică al României, www.insse.ro;
- [4]. Федеральной службы государственной статистики, www.gks.ru/
- [5]. Державна служба статистики України, www.ukrstat.ua